

prehajajo v himno. Vsakdanost je dvignil v univerzalnost, v vizijo. Napisal je pesmi o samoti. Napisal jih je v samoti, ki je dopustila odprte meje njegovi bujni imaginaciji.

Pravljice za otroke, pravljice za odrasle

(Odlomek iz daljše študije z naslovom: Pravljice, kaj ste?, ki bo izšla pri MK)

Alenka
Goljevšček

Povzemimo na kratko nekatere temeljne ugotovitve, do katerih nas je pripeljala analiza pravljič.

Pravljice v pravem ali ožjem pomenu besede so tako vsebinsko kot oblikovno odločilno opredeljene od življenjskega sloga mitotvornih družb, tj. od arhaičnega mita in rituala. Oba rasteta in živita iz rodovno-plemenske družbene organizacije, ki se ravna po principu participacije oz. po zakonih bratovstva-terorja.

Od njiju deduje pravljica model prostora in časa, predvsem pa štiri vsebinske stalnice (izročenost, selstvo, zajedalstvo, milenarizem), ki do danes zarisujejo okvir, znotraj katerega razume človeka in svet. Prav zaradi te globoke zakoreninjenosti v arhaičnem je struktura pravljič izredno stabilna, odporna do sprememb in se vzdržuje sama od sebe, ne da bi bila bistveno odvisna od stvarnosti, v kateri živi.

Bolj ko je pravljica blizu mitu/ritualu, iz katerih ali ob katerih je nastala, bolj bo v njej izražen princip, po katerem se v osnovi ravna tudi mit: svet se v pravljici organizira po zakonih, ki izvirajo iz strukture pravljič, ne iz sveta. Pravljica je bistveno opredeljena po shemi rituala prehoda in se reducira le na mejne položaje človeške eksistence, na tiste, ki so »vmes« med stabilnimi oblikami stvarnosti, na liminalni čas; zato stvarnost že v načelu ni zadolžena. Ne gre ji niti za posnemanje niti za izmišljanje stvarnosti – od nje jemlje, je pa v odnosu do nje suverena in jo prilagaja svojim zakonom. Gre ji za konstrukcijo, ki vzbuja zaupanje, da se pod naključji in neskončno raznolikostjo bivanja skriva skrivnost, a trden in nespremenljiv red, soodvisna in sopovezana celota sveta. Te celote, ki se manifestira v neverjetnem ujemanju neposrednega pravljičnega dogajanja, pravljica ne pozna, ne razume niti se ne trudi, da bi jo spoznala in razumela. Pristaja nanjo, se ji izroča in dopušča, da jo nosi, v trdnem zaupanju, da se bo končno vse izteklo tako, kot je prav. – Bolj ko se pravljica oddaljuje od svojih izvorov, bolj izgublja suverenost in teže vzdržuje svoj zaupljivi optimizem. Pomaga si tako, da se bliža stvarnosti in postaja realistična, ali pa se odvrča od nje ter, breztežna in razresničena, poleti v svobodno območje domišljije; čudežno se racionalizira ali pa postane estetska (pa tudi kakšna druga) fikcija.

Včasih je pravljice z užitkom poslušalo staro in mlado. Bile so pomemben dejavnik komunikacije in družbenega sožitja, saj so po svoje vzdrževale in krepile povezovalne sile v skupnosti in jo spreminjale v čvrsto bratovstvo-